

10 Försäkringar

10.1 Allmänt

Att försäkringar i vissa fall ska behandlas som en tillgång i boet och fördelas och beskattas som den avlidnes övriga tillgångar har redovisats i avsnitt 9.4.18. I flertalet fall är dock den avlidnes försäkringar – antingen på grund av försäkringsvillkoren eller till följd av särskilda förordnande – försedda med förmånstagarförordnanden och utgör då inte någon tillgång i den avlidnes bo. De ingår inte i kvarlåtenskapen och kan inte bli föremål för arvs- eller testamentsförvärv (104 och 122 §§ försäkringsavtalslagen, FAL). Enligt AGL ska dock även vissa förmånstagarförvärv beskattas; förmånstagarförvärv jämföras i dessa fall i beskattningshänseende med arvfallen egendom (12 § 1 st. AGL). Uppgift om försäkringar ska därför lämnas i bouppteckningen (20 kap. 5 § 2 st. ÄB). Om förmånstagaren vid försäkringstagarens död får en utbetalning från försäkringen eller får förfoganderätt över försäkringen arvsbeskattas förmånstagarförvärvet (12 § AGL). I andra situationer gåvobeskattas sådana förvärv (37 § 2 mom. AGL). En efterlevande makes rätt till skattefri giftorätsandel liksom skattefria avdrag på förmånstagarförvärv behandlas i avsnitt 12.10.3.

Begravningshjälp till dödsbo har vanligen inte sin grund i något förmånstagarförordnande och räknades tidigare inte in i kvarlåtenskapen, se avsnitt 10.3.3. HD har i NJA 2000 s. 401 funnit att en grupplivförsäkring avseende begravningshjälp utan förmånstagarförordnande ska ingå i försäkringstagarens skattepliktiga kvarlåtenskap.

De försäkringar som är av intresse i bouppteckningsärenden är livförsäkringar samt sjuk- och olycksfallsförsäkringar. Reglerna om dess försäkringstyper finns i 97-124 §§ FAL. Livförsäkringar delas in i två grupper: kapitalförsäkringar och livränteförsäkringar. Med kapitalförsäkringar förstås en försäkring som faller ut med ett på förhand bestämt belopp som betalas ut vid ett och samma tillfälle, t.ex. vid dödsfallet, eller delas upp på flera utbetalningstillfällen, t.ex. månadsvis under en på förhand närmare angiven period. Även livränteförsäkringar avser periodiska utbetalningar, men det utfallande beloppet är inte bestämt på förhand utan vanligen relaterat till en eller flera personers liv. Gemensamt för kapitalförsäkringar och livränteförsäkringar är att de innehåller ett moment av sparande.

S.k. kollektiva försäkringar är rena riskförsäkringar utan sparmoment och har inte något ekonomiskt värde innan försäkringsfallet har inträffat. De kollektiva försäkringarna är gruppförsäkringar eller kollektivavtalsgrundande försäkringar. Gruppförsäkringarna utmärks av att de grundar sig på ett för en bestämd grupp av personer träffat försäkringsavtal, till vilket de enskilda medlemmarna av gruppen genom anmälan eller på annat liknande sätt kan ansluta sig. De kollektivavtalsgrundande försäkringarna är tecknade av arbetsgivare för de anställda arbetstagarnas försäkringsskydd i enlighet med ett åtagande i kollektivavtal. Enligt 12 § 6 st. AGL beskattas dessa försäkringar som kapitalförsäkringar med förmånstagarförordnande även om den försäkrade inte har satt in någon förmånstagare i det enskilda fallet.

AGL använder inte samma indelning av livförsäkringarna som FAL. I AGL tillämpas i stället den inkomstskatterättsliga indelningen i pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar (12 § 5 st. AGL). Med pensionsförsäkring (P-försäkring) anses då en sådan försäkring som anges i 10 kap. 5 § IL. Premien för en P-försäkring är avdragsgill vid den årliga taxeringen och

utfallande belopp inkomstbeskattas. Vad en förmånstagare erhåller på grund av en pensionsförsäkring är därför alltid fritt från arvs- och gåvoskatt. Övriga livförsäkringar är inkomstskatterättsligt kapitalförsäkringar (K-försäkring), se 12 § 4 st. AGL. Premien för en K-försäkring är inte avdragsgill under försäkringstagarens livstid och utfallande belopp inkomstbeskattas inte. Det är för dessa försäkringar som skattemyndigheten bestämmer arvsskatt. Sjuk- och olycksfallsförsäkringar behandlas i förekommande fall som K-försäkringar (122 § FAL).

Med försäkringstagare förstås i AGL den som har tecknat försäkringen och har betalat premien. Försäkringsbolaget kallas försäkringsgivare. Den vars liv har försäkrats kallas den försäkrade. Vanligen är försäkringstagaren och den försäkrade en och samma person, men så behöver inte vara fallet.

Det är försäkringstagaren som äger försäkringen och kan förfoga över den på samma sätt som över annan egendom i sin ägo. Han eller hon kan således pantsätta försäkringen, återköpa den eller överlåta den. Genom att sätta in en förmånstagare till försäkringen kan försäkringstagaren även bestämma vem försäkringsbeloppet ska tillfalla om han eller hon inte själv kan tillgodogöra sig detta. Ett förmånstagarförordnande kan vara återkalleligt vilket är det vanligaste, eller oåterkalleligt. Om förordnandet är oåterkalleligt har försäkringstagaren gentemot förmånstagaren särskilt utfäst sig att inte ändra förordnandet. Är försäkringstagaren gift, kan makarna genom ett äktenskapsförord bestämma att försäkringen ska vara försäkringstagarens enskilda egendom. Förmånstagarbegreppet behandlas i avsnitt 10.2.

En livförsäkring med ett sparmoment får med tiden ett visst värde. Detta värde kan i vissa fall utnyttjas av försäkringstagaren genom lån, pantsättning eller återköp. Livförsäkringar är trots detta under vissa förutsättningar skyddade mot utmätning och konkurs hos försäkringstagaren; försäkringen är utmätningsskyddad. Innan försäkringsfallet har inträffat är en livförsäkring utmätningsskyddad om (116 § FAL).

- 1) försäkringen är tecknad på försäkringstagarens eller dennes makes liv
- 2) premiebetalningen enligt avtalet ska pågå under minst 10 år och
- 3) premiebetalningen är något så när jämnt fördelad under premiebetalningstiden.

Om försäkringen gäller endast för dödsfall, t.ex. en grupplivförsäkring eller en annan ren riskförsäkring, och har tecknats på eget eller makes/partners liv är försäkringen utmätningsskyddad även om den avtalade premiebetalningstiden skulle vara kortare än 10 år. För att ett försäkringsbelopp som betalas ut efter den försäkrades död ska vara skyddat från utmätning för försäkringstagarens skulder, krävs att försäkringen var utmätningsskyddad och att förmånstagare är insatt. Om försäkringen inte var utmätningsskyddad och om förmånstagarförordnandet är återkalleligt, kan försäkringsbeloppet tas i anspråk av försäkringstagarens borgenärer under förutsättning att deras fordringar inte har kunnat utgå ur kvarlåtenskapen. Om förmånstagarförordnandet är oåterkalleligt är försäkringen alltid utmätningsskyddad. Försäkringstagaren själv har ju i ett sådant fall inte haft rätt att förfoga över försäkringen (108 § 2 st. FAL, jfr 5 kap. 5 § UB). Frågan om en försäkring är utmätningsskyddad eller inte är avgörande för om en förmånstagare ska befrias från arvsskatt för en viss del (sex basbelopp) av utfallande försäkringsbelopp (12 § 2 st. AGL).

En livränteförsäkring är utmätningsskyddad under samma förutsättningar som en kapitalförsäkring (118 § 3 st., jfr 116 § FAL). En livränteförsäkring som inte är utmätningsskyddad (engångsbetalad

livränteförsäkring) får därutöver inte utmätas om försäkringstagaren eller förmånstagaren behöver livräntan för sin försörjning (5 kap. 8 och 12 §§ samt 7 kap. UB).

Frågan om en förmånstagare får förfoganderätt eller inte till en kapitalförsäkring har betydelse för om förmånstagarförvärvet ska arvs- eller gåvobeskattas (jfr 12 § och 37 § 2 mom. AGL). En förmånstagare som vid försäkringstagarens död får förfoganderätt till försäkringen kan pantsätta eller överlåta försäkringen vidare. Han eller hon kan också själv sätta in en förmånstagare. En förmånstagare utan förfoganderätt har däremot endast rätt att lyfta försäkringsersättningen allt eftersom beloppen förfallet. Följande riktlinjer kan ställas upp:

- 1) Om en förmånstagare **får förfoganderätt** till en **kapitalförsäkring**, tagen på försäkringstagarens liv, och som utbetalas vid ett tillfälle **senare än vid försäkringstagarens död**, arvsbeskattas det kapitaliserade värdet av försäkringen vid försäkringstagarens död. Om förmånstagaren **inte får förfoganderätt** till försäkringen, gåvobeskattas förvärvet när försäkringen faller ut. Är försäkringen utmätningsfri, får förmånstagaren i båda fallen tillgodogöra sig det skattefria avdraget om sex basbelopp.
- 2) Om en förmånstagare **får förfoganderätt** till en **kapitalförsäkring** som är tagen på försäkringstagarens liv och som betalas ut med ett **bestämt antal löpande utbetalningar** efter försäkringstagarens död, arvsbeskattas det kapitaliserade värdet av utbetalningarna vid försäkringstagarens död. Om förmånstagaren **inte får förfoganderätt** till försäkringen, arvsbeskattas endast belopp som genast förfaller på grund av försäkringstagarens död. I övrigt gåvobeskattas de utfallande beloppen varje år i fortsättningen. Är försäkringen utmätningsfri får förmånstagaren i båda fallen tillgodoräkna sig det skattefria avdraget om sex basbelopp.
- 3) En försäkring som inte är tagen på försäkringstagaren utan på **en annan persons liv** är utmätningsfri endast om den har tagits på makes liv. Vid försäkringstagarens död beskattas försäkringen enligt 1) och 2) ovan.
- 4) Om en förmånstagare **får förfoganderätt** till en **livränteförsäkring**, arvsbeskattas det kapitaliserade värdet av rätten till livränta vid försäkringstagarens död. Återbäring räknas inte med vid kapitaliseringen. Om förmånstagaren **inte får förfoganderätt** till försäkringen, arvsbeskattas endast belopp som genast utfaller på grund av försäkringstagarens död. I övrigt gåvobeskattas livräntan varje år i fortsättningen. Ett årligt livräntebelopp som inte överstiger 2 500 kr är normalt skattefritt (12 § 4 st. AGL). En försäkring som har tecknats som en livränteförsäkring, men som efter försäkringstagarens död endast innebär rätt till garanterade utbetalningar för förmånstagaren, beskattas enligt 1) och 2) ovan.

10.2 Förmånstagare

Om en försäkringstagare vill att försäkringsbeloppet ska tillfalla någon annan, kan försäkringstagaren förordna en eller flera personer som förmånstagare till utfallande försäkringsbelopp (102 § FAL). Ett sådant förordnande ska ske genom en skriftlig anmälan till försäkringsgivaren (103 § FAL). Ett förmånstagarförordnande kan vara återkalleligt eller oåterkalleligt. I det senare fallet har försäkringstagaren gentemot förmånstagaren förbundit sig att inte ändra förordnandet. Om förordnandet är återkalleligt - vilket är det vanligaste - kan försäkringstagaren däremot återkalla förordnandet när som helst. Även en återkallelse av ett förmånstagarförordnande ska ske genom en skriftlig anmälan till försäkringsgivaren. Det går

inte att förordna förmånstagare eller att upphäva ett tidigare förmånstagarförordnande på något annat sätt, t.ex. genom testamente (NJA 1966 s. 355). En annan sak är att ett testamentariskt förordnande kan inverka på tolkningen av ett förmånstagarförordnande som inte är helt klart och tydligt utformat (NJA 1976 s. 24).

Ett förmånstagarförordnande till en viss person förfaller om förmånstagaren avlider före försäkringstagaren (106 § FAL). Om inte någon annan person har satts in som förmånstagare i andra hand, tillfaller försäkringsbeloppet dödsboet och fördelas och beskattas som annan arvfallen egendom efter den avlidne. En förmånstagers efterlevande träder således inte in i hans eller hennes ställe i dessa fall. Av detta följer att en förmånstagare vid ett sådant förmånstagarförvärv inte heller kan avstå från förvärvet till förmån för någon annan än dödsboet.

Om en förmånstagare har satts in, ingår det utfallande försäkringsbeloppet inte i den avlidne försäkringstagarens kvarlåtenskap (104 § 1 st. FAL). Försäkringsbeloppet utbetalas direkt till förmånstagaren, och försäkringstagarens borgenärer har begränsade möjligheter att tillgodogöra sig beloppet (se 116 § FAL). Endast om försäkringen inte var utmätningsfri, förmånstagarförordnandet var återkalleligt och borgenärernas fordringar inte har kunnat utgå ur kvarlåtenskapen efter försäkringstagaren kan borgenärerna göra anspråk på det utfallande försäkringsbeloppet intill fordringarnas värde. Om det är fråga om en ren riskförsäkring på eget eller makes liv, t.ex. en tjänstegrupplivförsäkring, är förmånstagarförvärvet i princip alltid skyddat mot försäkringstagarens borgenärer.

Om försäkringen har blivit pantsatt som säkerhet för ett lån, avräknas normalt lånet från förmånstagarförvärvet, dvs. försäkringens värde reduceras med skuldbeloppet och det återstående beloppet betalas ut till förmånstagaren, se avsnitt 9.5.12 och Englund-Silfverberg s. 84 f.

En brist i boet ska inte täckas av förmånstagarförvärvet. För att detta ska kunna ske fordras att förmånstagaren avstår ett motsvarande belopp av förmånstagarförvärvet. Med ett avstående har likställts att förmånstagaren har visat att han faktiskt har täckt bristen med egna medel (se NJA 1978 s. 329). För att förmånstagaren ska erhålla en skattelättnad motsvarande skuldbeloppet torde förutsättas att någon subsidiär förmånstagare inte var insatt. En förutsättning för att ett avstående från ett förmånstagarförvärv för att täcka en brist i boet ska kunna beaktas vid den schematiska skattläggningen är att avståendet görs före denna (Englund-Silfverberg s. 63). Observera att en god man eller förmyndare inte kan avstå från ett förmånstagarförvärv för sin huvudmans räkning, NJA 1999 s. 159.

Ska försäkringsbeloppet helt eller delvis betalas ut vid en senare tidpunkt än försäkringstagarens död, får förmånstagaren vid försäkringstagarens död förfoganderätten till försäkringen (110 § FAL). Försäkringstagaren kan dock i förordnandet ha föreskrivit att så inte ska vara fallet. Om försäkringstagaren har satt in flera förmånstagare i viss turordning efter varandra, får inte den i första hand berättigade någon förfoganderätt till försäkringen.

Om försäkringstagaren har satt in två eller flera förmånstagare som ska vara berättigade till försäkringsbeloppet vid sidan av varandra, fördelas försäkringsbeloppet mellan dem efter huvudtalet om inte försäkringstagaren i förmånstagarförordnandet har föreskrivit något annat. För vissa särskilda fall innehåller 105 § FAL särskilda hjälpregler för tolkningen av oklara förordnanden:

1. Om försäkringstagarens **make** har satts in som förmånstagare gäller förordnandet till förmån för den med vilken försäkringstagaren var gift vid sin död. Om mål om äktenskapsskillnad då pågick mellan makarna anses förordnandet förfallet. Observera dock att det i försäkringsavtalet kan vara föreskrivet något annat, t.ex. att begreppet make ska omfatta även maken under betänketid. Beträffande förmånstagarförordnande till namngiven tidigare sambo, se NJA 1999 s. 117. HD fann att presumtionen i 11 kap. 8 § ÄB om att ett testamentariskt förordnande till make/maka är utan verkan om äktenskapet har upplösts eller mål om äktenskapsskillnad pågår vid testators död är analogiskt tillämplig på förmånstagarförordnande till sambor. Presumtionen gäller även om tidigare sambon är namngiven i försäkringen.
2. Om förmånstagarens **barn** har satts in som förmånstagare gäller förordnandet till förmån för försäkringstagarens bröstavingar. Ett före försäkringstagarens död avlidet barns bröstavingar går således in i barnets ställe. Försäkringsbeloppet delas mellan bröstavingarna enligt den legala arvsordningen.
3. Om försäkringstagarens **make och barn** har satts in som förmånstagare, anses maken förvärva hälften av försäkringsbeloppet medan barnen delar den andra hälften enligt arvsordningens regler. Om försäkringstagaren trots förordnandet endast efterlämnar make eller endast barn tillfaller hela försäkringsbeloppet maken eller barnen.
4. Om försäkringstagarens **arvingar** har satts in som förmånstagare anses förordnandet gälla till förmån för dem som var arvingar vid försäkringstagarens död. En tolkning av förordnandet kan dock ibland medföra att förordnandet i stället ska anses gälla till förmån för dem som var arvingar till försäkringstagaren när förordnandet gjordes. Med arvingar ska normalt förstås legala arvingar och inte arvingar enligt testamente, jfr NJA 1976 s. 24 och NJA 1996 s. 652.

Före den 1 januari 1988 kunde ett utfallande försäkringsbelopp tas i anspråk för att täcka en efterlevande makes bodelningsanspråk eller en bröstavinges anspråk på laglott. Så är inte längre fallet och förmånstagarförvärv påverka därför inte fördelningen av boets behållning. Enligt 104 § 2 st. FAL har emellertid en efterlevande make och bröstavingar rätt att påkalla jämkning av ett förmånstagarförordnande, om en tillämpning av förordnande skulle leda till ett resultat som är oskäligt mot någon av dem. Frågan om jämkning ska avgöras efter en skälighetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Jämkning kan göras oavsett vem som är förmånstagare. En efterlevande make eller en bröstavinge som påkallar jämkning kan också själv vara förmånstagare till ett annat belopp. Vid bedömningen ska framförallt skälen till förmånstagarförordnandet beaktas. Utgångspunkten är att förmånstagarförordnandet ska respekteras. Stor vikt ska fästas vid förmånstagarens och den andra partens ekonomiska förhållanden. Endast undantagsvis bör jämkning komma i fråga om den som begär jämkning inte behöver ekonomiskt stöd. Den som har normala inkomster och kan försörja sig själv, t.ex. ett vuxet självförsörjande barn, bör således sällan vinna framgång med en begäran om jämkning även om barnet i och för sig på grund av förmånstagarförordnandet behandlas sämre än ett annat barn (se prop. 1986/87:86 s. 103 ff. samt Walin II s. 338 ff.). De belopp som efter jämkning erhålls ur försäkringen är endast undantagsvis att betrakta som förmånstagarförvärv (Bratt m.fl. 6:14, jfr Englund-Silfverberg

s. 83). Observera att det endast är försäkringstagarens efterlevande make och bröstarvingar som kan påkalla jämkning. En efterlevande sambo kan inte kräva jämkning av ett förmånstagarförordnande som den avlidne sambon har gjort. Om den efterlevande maken eller någon bröstarvinge vill påkalla jämkning ska han eller hon väcka talan vid domstol senast inom ett år från det att bouppteckningen avslutades eller – om bouppteckning inte har förrättats – från den tidpunkt då dödsboanmälan gjordes. Det föreligger inte något hinder mot att de berörda parterna inom samma tidsfrist träffar en frivillig överenskommelse om jämkning av förordnandet. En särskild jämkningsregel gäller för det fall att försäkringstagaren vid sin död låg i skilsmässa eller var frånskild men inte hade gjort bodelning. Den efterlevande maken har då rätt till jämkning för att få ut sin bodelningsandel (104 § 3 st. AGL). Även detta jämkningsanspråk har en ettårig preskriptionstid.

10.3 Redovisning av försäkringar i bouppteckningen

10.3.1 Den avlidnes försäkringar

Att försäkringar i vissa fall ska behandlas som en tillgång i boet redovisas i avsnitt 9.4.18.

Om den avlidne har efterlämnat en livförsäkring till vilken förmånstagare har satts in, ingår inte det utfallande försäkringsbeloppet i den avlidnes kvarlåtenskap (104 § 1 st. FAL). Försäkringens värde ska således inte räknas in i behållningen. Enligt 20 kap. 5 § 2 st. ÄB ska bouppteckningen dock innehålla en uppgift om försäkringen; försäkringen ska tas upp ”inom linjen”. En korrekt redovisning av utfallande försäkringsbelopp är av betydelse inte bara för skattemyndigheten utan också för att en efterlevande make och bröstarvingar ska få kännedom om förekommande förmånstagarförordnanden (ang. möjligheten till jämkning, se avsnitt 10.2). Enligt 49 § AGL ska det försäkringsbolag där försäkringen har tecknats lämna kontrolluppgift till skattemyndigheten om förmånstagarförvärvet ur försäkringen när försäkringsbeloppet överstiger 13 000 kr. Kontrolluppgiften ska avfattas enligt ett särskilt formulär (13 § AGF). Vid behov kan skattemyndigheten begära kompletterande uppgifter från försäkringsbolaget (jfr t.ex. 9.5.12 om pantsatt försäkring). När försäkringsbolaget sänder kontrolluppgiften till skattemyndigheten skickar det samtidigt ett s.k. bouppteckningsintyg till dödsboet. I allmänhet brukar bouppteckningsintygen fogas till bouppteckningen när denna ges in till skattemyndigheten.

Om en förmånstagare är arvinge eller testamentstagare sker arvsbeskattningen av förmånstagarförvärvet direkt med ledning av bouppteckningen efter försäkringstagaren. Om en förmånstagare inte är arvinge eller testamentstagare ska förmånstagaren upprätta en deklARATION angående förvärvet (45 § B) AGL). Ang. deklARATION, se avsnitt 16. Om dödsboanmälan har gjorts i stället för en bouppteckning, ska även en arvinge eller testamentstagare upprätta deklARATION (samma paragraf). I det fall då det är uppenbart att det utfallande förmånstagarbeloppet inte kommer att medföra någon skatt, behöver deklARATION dock inte lämnas.

10.3.2 Efterlevande makes försäkringar

En efterlevande makes försäkringar ska i princip redovisas i bouppteckningen som hans eller hennes tillgång och värderas, oavsett om förmånstagarförordnanden har gjorts eller inte (jfr

avsnitt 9.4.18). Rena riskförsäkringar, t.ex. tjänstegrupplivförsäkringar, saknar dock ekonomiskt värde och behöver därför inte redovisas. En försäkring med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande jämställs med en redan fullbordad gåva och behöver därför inte redovisas i bouppteckningen (Englund-Silfverberg s. 81). Pensionsförsäkringar redovisas inom linjen. Att dessa försäkringar tas upp och värderas även om de inte ska ingå i bodelningen - och således inte påverkar behållningen och fördelning i anledning av makes dödsfall - har betydelse för den proportionering av bobehållningen som blir aktuell när den efterlevande maken avlider.

Om betalning ur en försäkring redan har påbörjats, värderas den efterlevande makers försäkringar på samma sätt som den avlidnes efterlämnade försäkringar. Har försäkringsfallet ännu inte inträffat bör, om försäkringen kan återköpas, återköpsvärdet godtas. Ang. värdering, se avsnitt 9.4.18 och 10.6. Se även NJA 1957 s. 36.

Observera att försäkringsbolagen inte har någon aviseringsskyldighet i fråga om en efterlevande makes försäkringar. Skattemyndigheten har följaktligen mycket små möjligheter att kontrollera att den efterlevande makers försäkringar verkligen redovisas. En allmän erfarenhet är att förrättningsmännen ofta förbiser dessa försäkringar.

10.3.3 Begravningshjälp

Om den avlidne inte har satt in någon förmånstagare till en försäkring utgör försäkringen vanligen en tillgång i boet och ska fördelas och beskattas som hans eller hennes övriga tillgångar (se avsnitt 9.4.18).

HD har i NJA 2001 s. 401 prövat frågan om utfallande försäkringsbelopp ur en privat försäkring avseende begravningshjälp där förmånstagare saknades ska ingå i den avlidnes kvarlåtenskap. HD fann att så var fallet. Diskussion har härefter förts om angivandet av ”dödsboet” som förmånstagare kan anses vara en sådan förmånstagare som medför att utfallande försäkringsbelopp inte ska ingå i den avlidnes kvarlåtenskap. Skäl talar för att dödsboet inte ska anses vara en sådan fristående förmånstagare. Se Bratt m.fl. 6:7.

Sådan begravningshjälp som kommer från eldbegängelsekassor härrör från ett sparande och det utfallande beloppet ska därför tas upp som en tillgång i boet.

10.4 Utländska försäkringar

10.4.1 Allmänt

FAL reglerar endast svenska försäkringar. Med utländsk försäkring avses en försäkring som har meddelats av en i utlandet bedriven försäkringsrörelse.

En utländsk försäkring – den avlidnes eller den efterlevande makers – behandlas vid arvsbeskattningen som en vanlig tillgång i boet och ska redovisas som en sådan i bouppteckningen om något förmånstagarförordnande inte finns. Om ett förmånstagarförordnande föreligger till en utländsk försäkring, betraktas förmånstagarens förvärv som ett testamentsförvärv (12 § 7 st. AGL) men försäkringen kan alltjämt redovisas

inom linjen. Om det är fråga om en sjuk- eller olycksfallsförsäkring eller om en utmätningsfri kapitalförsäkring som inte är en livränteförsäkring, tagen på försäkringstagarens eller makens liv, får förmånstagaren/testamentstagaren tillgodogöra sig basbeloppsavdraget enligt 12 § 2 st. AGL. Om försäkringen avser rätt till pension som vid inkomsttaxering ska behandlas som pensionsförsäkring, är förmånstagarförvärvet skattefritt. Vid övriga förvärv av livränta på grund av en utländsk försäkring tillämpas avdraget för livränta enligt 12 § 4 st AGL.

Försäkringsbolagens skyldighet enligt 49 § AGL att lämna kontrolluppgift om utfallande försäkringar gäller endast svenska försäkringsbolag. Svenska försäkringsbolag kan vara förmedlande bolag för en utländsk försäkring och i dessa fall får skattemyndigheten ofta en kontrolluppgift. Normalt får skattemyndigheten dock inte in någon kontrolluppgift avseende en utländsk försäkring.

Utländska försäkringar behandlas annorlunda än de svenska försäkringarna om dessa utgör enskild egendom. För en närmare redogörelse över beskattningskonsekvenserna för utländska försäkringar se Silfverberg s. 178 ff.

10.4.2 Försäkringar inom EES-området

Om en livförsäkring har anknytning till två eller flera EES-stater och försäkringstagaren är en fysisk person som har hemvist i en EES-stat är lagen (1993:645) om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal sedan den 1 januari 1994 tillämplig på försäkringsavtalet, om detta har ingåtts efter den 31 december 1993 (SFS 1993:1646). Som huvudregel gäller att lagen i den EES-stat där försäkringstagaren har sin vanliga vistelseort ska tillämpas (5 § 1 st.). Var försäkringsbolaget har sitt säte tillmäts således inte någon vikt för lagvalsreglerna. Om försäkringstagaren har sin vanliga vistelseort i en EES-stat och är medborgare i en annan EES-stat, får parterna avtala om att lagen i den EES-stat där försäkringstagaren är medborgare ska tillämpas i stället för lagen i den stat där han har sin vanliga vistelseort (5 § 2 st.). Om den lag som ska tillämpas enligt första stycket är utländsk och medger det, får parterna avtala att lagen i någon annan stat ska tillämpas (5 § 3 st.). Om svensk lag har utpekats enligt de grundläggande reglerna, ger den inte parterna någon sådan rätt att avtala att lagen i någon annan stat ska tillämpas.

Den anförda lagen avser valet av tillämplig lag på försäkringsavtalet och inte till sin lydelse beskattningsfrågor av samma avtal. Jfr Silfverberg s. 180 f.

10.5 Socialförsäkringar

Enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring m.fl. socialförsäkringslagar utbetalas ett visst efterlevandeskydd om en försäkrad avlider, t.ex. änkepension och barnpension. Ett sådant efterlevandeskydd grundar sig inte på någon av den avlidne tagen försäkring utan på ett åtagande från samhällets sida, finansierat i annan ordning. Utfallande belopp utgör inte någon tillgång i den avlidnes bo och ska inte heller arvsbeskattas.

10.6 Beräkning av en försäkrings kapitalvärde

En försäkrings kapitaliserade värde uppskattas enligt praxis med stöd av de till AGL fogade värderingstabellerna (jfr avsnitt 9.4.10 och 9.4.11). I den mån dessa tabeller inte kan användas

sker uppskattning enligt "försäkringstekniska grunder" (Englund-Silfverberg s. 82). För allmänna regler för värdering av försäkringar hänvisas till avsnitt 9.4.18.

Exempel

- 1) En försäkring faller ut i slutet av varje år med 15 000 kr under de första tio åren efter dödsfallet och därefter med 5 000 kr under nästa tioårsperiod.

Rätten till ersättning från försäkringen gäller under en viss bestämd tid, vilket medför att tabell II ska användas. Förmånstagarens rätt omfattar 5 000 kr under 20 år och ytterligare 10 000 kr under 10 år. Kapitalvärdet av förmånstagarförvärvet uppgår till $(12 \times 5\,000) + (8 \times 10\,000) = 60\,000 + 80\,000 = 140\,000$ kr.

Om försäkringen börjar falla ut först efter ett visst antal år, beräknas kapitalvärdet vid den tidpunkt enligt tabell II, varefter detta värde omräknas till aktuellt kapitalvärde med användning av tabell I.

Om försäkringen i exemplet 1) skulle falla ut först om fem år blir värdet vid den tidpunkten $(14 \times 5\,000) + (10 \times 10\,000) = 70\,000 + 100\,000 = 170\,000$ kr. Omräknat efter tabell I blir värdet i dagsläget 70 % av 170 000 kr, dvs. 119 000 kr.

- 2) En försäkring faller ut vid dödsfallet, som inträffar den 31 oktober 2001, med 50 000 kr och därefter med 1 050 kr per månad till den 1 september 2014. Vid dödsfallet utgår även återbäring med 450 kr och därefter tills vidare med 35 kr per månad, dock utan garanti av försäkringsbolaget för de framtida beloppens storlek.

Rätten till ersättning från försäkringen gäller under viss bestämd tid, vilket medför att tabell II ska användas. Tiden avrundas nedåt till helt antal år, dvs. 12 år. Det årligen utfallande beloppet är $(12 \times 1\,050) = 12\,600$ kr. Den framtida återbäringen är inte garanterad och ska därför inte räknas med (jfr avsnitt 9.4.18 c). Kapitalvärdet av förmånstagarförvärvet uppgår till $(50\,000 + 450) + (9 \times 12\,600) = 50\,450 + 113\,400 = 163\,850$.

Beräkningen av skatt på förmånstagarförvärv behandlas i avsnitt 12.10.